

Türkiye'nin Cezayir, Mısır, Libya Dış Ticareti ve Maden İhracatı

Türkiye's Foreign Trade and Mineral Exports with Algeria, Egypt, Libya

Behzat Gökçen Demir^{1*}
Akin Akbulut¹
Ali Koray Özdoğan¹

¹ Maden ve Petrol İşleri Genel
Müdürlüğü,
Ankara, Türkiye,
demirbehzatgokcen@gmail.com,
akbulutakin@gmail.com,
akozdogan@gmail.com

*Sorumlu Yazar/Corresponding Author

Geliş Tarihi/Received: 15.08.2025
Kabul Tarihi/Accepted: 30.10.2025
Yayınlanma Tarihi/ Available Online:
31.10.2025

Öz: Afrika ile tarihsel bağları bulunan Türkiye, son yıllarda kıta ülkeleri ile ticaretini geliştirmeye yönelik adımlar atmaktadır. Özellikle son otuz yıl içerisinde, Türkiye tarafından Afrika Eylem Planının açıklanması, Afrika Yılı ilan edilmesi ve Afrika Ortaklık Planının başlatılması gibi atılan adımlar ticari ilişkiler açısından oldukça önemlidir. Dünya'da genellikle yoksulluk, kıtlık ve çatışmalar ile anılan Afrika kıtası dünyadaki en az gelişmiş ülkelerin büyük bir çoğunluğuna ev sahipliği yapmaktadır. Bunun yanında kıtada hızlı bir şekilde gelişmekte olan ülkeler de bulunmaktadır. Ülkelerin ekonomik büyümesi ve hızlı gelişimi kıta ile ticaret açısından önemli fırsatlar sunabilmektedir. Son yıllarda, Türkiye'nin Cezayir ve Mısır ile olan ikili ticaretinde denge ithalat yönünde iken Libya ile olan ikili ticaretinde ihracat yönündedir. 2024 yılında Türkiye'nin Afrika kıtasına yaptığı maden ihracatında Cezayir, Mısır ve Libya ilk üç sırayı almıştır. Ayrıca, 2022, 2023 ve 2024 yıllarında Kuzey Afrika'ya yapılan maden ihracatı, Afrika'nın diğer bölgelerine yapılan maden ihracatına göre oldukça yüksek seviyede gerçekleşmiştir. Bu durum, Afrika'ya yapılan maden ihracatında Kuzey Afrika'nın daha ön planda olduğunu da göstermektedir. 2024 yılında Cezayir, Mısır ve Libya'ya yapılan maden ihracatı bir önceki yıla göre artış göstermiştir. Bu çalışma kapsamında ilk olarak Türkiye ekonomisinde önemli bir yeri olan maden ihracatının Afrika kıtası özelinde araştırılması amaçlanmıştır. Türkiye'nin 2024 yılında Afrika'ya yaptığı maden ihracatında Cezayir, Mısır ve Libya ilk üç sırada olduğundan bu ülkelere yönelik ikili ticaret ve maden ihracat verilerine yoğunlaşılmıştır. Özellikle literatürde oldukça kısıtlı bir konu olduğu düşünülen ve güncel çalışmalara rastlanılmayan "Türkiye'nin Afrika kıtasına maden ihracatı" konusunun kıta geneli ve öne çıkan ülkeler açısından incelenerek literatüre bu yönde katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ticaret, İkili Ticaret, Maden İhracatı, Afrika, Kuzey Afrika

Abstract: Türkiye, which has historical ties with Africa has been taking steps to develop trade with African countries in recent years. In particular, steps taken over the last thirty years, such as the announcement of the Africa Action Plan, the declaration of the Year of Africa, and the launch of the Africa Partnership Plan, are very important in terms of trade relations. The African continent, often associated with poverty, famine, and conflict, is home to a large majority of the world's least developed countries. However, there are also countries on the continent that are developing rapidly. The economic growth and rapid development of these countries can present significant opportunities for trade with the continent. In recent years, while Türkiye's bilateral trade with Algeria and Egypt has been balanced in terms of imports, its bilateral trade with Libya has been balanced in terms of exports. In 2024, Algeria, Egypt and Libya ranked first, second and third. Respectively, in Türkiye's mineral exports to the African continent. In addition, mineral exports to North Africa in 2022, 2023 and 2024 were at a significantly higher level than mineral exports to other regions of Africa. This situation also shows that North Africa is more prominent in mineral exports to Africa. In 2024, mineral exports to Algeria, Egypt, and Libya increased compared to the previous year. This study aims to investigate mineral exports, which play a significant role in the Türkiye's economy, specifically in relation to the African continent. As Algeria, Egypt, and Libya ranked first, second, and third, respectively, in Türkiye's mineral exports to Africa in 2024, the study focuses on bilateral trade and mineral export data for these countries. It is intended to contribute to the literature by examining the topic of "Türkiye's mineral exports to the African continent" which is considered a rather limited subject in the literature and for which no recent studies have been found, from the perspective of the continent as a whole and the prominent countries.

Keywords: Trade, Bilateral Trade, Mineral Exports, Africa, North Africa

Extended Abstract

The African continent is not only the second largest continent in terms of area, but also a very important region in terms of human history. Africa is considered one of the first settlement areas in human history. There are many memories, impressions and events, both good and bad, in Africa's historical relations with other continents. Türkiye's ties with Africa date back to ancient times. In addition to these historical ties, strategic steps based on the mutual benefits of both Türkiye and the countries of the continent, as well as political and economic relations, have kept Türkiye's interest in the continent on the agenda. In recent years, Türkiye has taken important steps to develop its trade with African countries. In particular, over the last thirty years, steps such as the announcement of the Africa Action Plan (1998), the declaration of the Year of Africa (2005) and the launch of the Africa Partnership Plan (2013) have been very important in terms of commercial relations.

The African continent, which is often associated with poverty, famine and conflict in the global agenda, is home to a large majority of the world's least developed countries. However, there are also countries on the continent that are rapidly developing, particularly from an economic perspective. The economic growth and rapid development of African countries can also present important opportunities for trade with the continent.

Mining activities, which are necessary for the exploration and production of minerals that are an important part of human life, the economy and development, are very important activities for the regions and countries where they are carried out. These activities are important in many ways, such as employment and exports, from an economic point of view. After minerals are produced, they can be exported in their raw (unprocessed) or processed form. In this study, Türkiye's mineral exports to African countries in 2022, 2023, and 2024 were examined in terms of value (USD). Within this scope, Algeria, Egypt, and Libya, which ranked in the top three in Türkiye's mineral exports to the African continent in 2024, were comprehensively evaluated. Furthermore, these export data show that North Africa is more prominent in mineral exports to Africa. In addition, mineral exports to North Africa in 2022, 2023 and 2024 were at a significantly higher level than mineral exports to other regions of Africa.

Mineral exports to Algeria, Egypt, and Libya increased in 2024 compared to the previous year. In the years under review (2022, 2023 and 2024), Algeria and Egypt ranked first and second, respectively, although their positions in the ranking changed. Türkiye's mineral exports to Libya ranked fifth in 2022, fourth in 2023 and third in 2024 among exports to African countries. In 2022, 24.17% of mineral exports to Egypt consisted of natural stone, 75.83% of other mineral groups, 7.18% of mineral exports to Algeria consisted of natural stone, 92.82% of other mineral groups, and 96.2% of mineral exports to Libya consisted of natural stone, 3.8% of mineral exports to Libya consisted of other mineral groups. In 2023, 11.22% of mineral exports to Algeria consisted of natural stone, 88.78% consisted of other mineral groups, 33.91% of mineral exports to Egypt is natural stone, 66.09% is other mineral groups, 96.35% of mineral exports to Libya is natural stone, 3.65% is other mineral groups, 10% of mineral exports to Algeria in 2024 is natural stone, 90% to other mineral groups, 35.1% of mineral exports to Egypt were natural stone, 64.9% were other mineral groups, 97.7% of mineral exports to Libya were natural stone, and 2.3% were other mineral groups.

Within the scope of this study, in addition to the value of mineral exports from Türkiye to Algeria, Egypt and Libya, the bilateral trade of these countries with Türkiye is also discussed. For this purpose, bilateral trade data for the years 2018-2023 was examined. In recent years, Türkiye's bilateral trade with Algeria and Egypt has been balanced in terms of imports, while its trade with Libya has been balanced in terms of exports. Türkiye's bilateral trade balance has been in favour of imports with Algeria every year, in favour of exports with Libya every year, and in favour of exports with Egypt every year except for the last two years (2022 and 2023). Among the countries examined, Egypt has the highest trade volume. Türkiye's trade volume with these countries is 41.70 billion USD with Egypt, 27.53 billion USD with

Algeria, and 18.87 billion USD with Libya, respectively. The trade volume with Algeria was 4.51 billion USD in 2018, 4.19 billion USD in 2019, 3.09 billion USD in 2020, 4.17 billion USD in 2021, 5.31 billion USD in 2022, and 6.26 billion USD in 2023. The trade volume with Algeria, which decreased in 2019 compared to the previous year, has increased every year since 2020 compared to the previous year. The trade volume with Egypt was 5.45 billion USD in 2018, 5.55 billion USD in 2019, 4.89 billion USD in 2020, 8.20 billion USD in 2021, 9.70 billion USD in 2022, and 7.91 billion USD in 2023. The trade volume with Egypt decreased in 2020 and 2023 compared to the previous year, while it increased in 2019, 2021, and 2022 compared to the previous year. The trade volume with Libya was 1.95 billion USD in 2018, 2.6 billion USD in 2019, 3.32 billion USD in 2020, 3.59 billion USD in 2021, 3.61 billion USD in 2022, and 3.8 billion USD in 2023. The trade volume with Libya has increased every year since 2019 compared to the previous year.

This study examines Türkiye's mineral exports to Africa based on export data for 2022, 2023, and 2024, with the aim of highlighting the importance of Algeria, Egypt, and Libya, which ranked in the top three in 2024, in terms of mineral exports. Mineral export data is detailed into natural stone and other mineral groups. Additionally, the study evaluates the countries in question in terms of bilateral trade, imports, exports, trade volume, and balance data from 2018 to 2023, with the aim of examining bilateral trade in general.

1.Giriş

Afrika kıtası, insanlık tarihi açısından öneminin yanında coğrafi konumu, yeraltı ve yerüstü zenginlikleri ile stratejik bir öneme sahiptir. Ancak tarihsel süreç içerisinde kıtada uzun yıllar boyunca sömürge düzeni egemen olmuştur. Yakın geçmiş döneme kadar dünya gündeminde yalnızca yoksulluk, kıtlık ve çatışmalar ile anılan kıta, ayrıca dünyadaki en az gelişmiş ülkelerin büyük bir çoğunluğuna ev sahipliği yapmaktadır. Bunun yanında, kıtada en hızlı gelişmekte olan ülkeler de yer almaktadır (Arslan, 2018).

Türkiye'nin Afrika kıtasına olan ilgisi, tarihsel ortak bağlarının yanında karşılıklı kazanç üzerine kurulu stratejisi ile siyasi ve ekonomik ilişkileri nedeniyle daima gündemde kalmıştır. Türkiye'nin, 1998 yılında Afrika Eylem Planını açıklamasından sonra 2005 yılını Afrika Yılı ilan etmesi ve sonrasında 2013 yılında Afrika Ortaklık Politikasını başlatması önemli adımlardır. Türkiye bu adımları ile Afrika ülkeleri ile ilişkilerini daha ileri seviyelere taşıma amacıyla olduğunu göstermiştir (Emeç, Kaplan ve Koluman, 2021).

Bu çalışmada, ilk olarak Türkiye'nin Afrika kıtasına yaptığı maden ihracatı (a) kuzey, (b) batı ve (c) orta, doğu ve güney olmak üzere bölgelere göre genel (toplam) olarak araştırılmıştır. Bu kapsamda, Afrika kıtası maden ihracatında öne çıkan Kuzey Afrika ülkeler özelinde de değerlendirilmiştir. Ayrıca, 2024 yılında, Türkiye'nin Afrika'ya yaptığı maden ihracatında ilk üç sırada bulunan ve Kuzey Afrika'da yer alan Libya, Mısır ve Cezayir'e 2022, 2023 ve 2024 yıllarında yapılan maden ihracatının ürün bazında detaylı olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Bununla birlikte söz konusu ülkeler ile Türkiye arasındaki ikili ticaret, 2018-2023 yılları arasındaki (belirtilen yıllar dahil) yıllar üzerinden incelenerek, ikili ticaret açısından ilişkilerin yanında ticaret hacmi ve dengesi yönünden de değerlendirmeler yapılmıştır.

Literatürde Türkiye'nin Afrika kıtası ülkelerine gerçekleştirdiği maden ihracatının incelendiği kaynak sayısı oldukça kısıtlıdır ve özellikle de maden ihracatının bu çalışma kapsamında incelenen Cezayir, Mısır ve Libya'ya yapılan maden ihracatı yönüyle değerlendirildiği bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu noktada çalışma konusu sınırlılığı belirlenerek, incelenen üç ülke açısından ikili ticaret ve maden ihracatı verileri incelenmiştir. Özellikle son üç yılda (2022, 2023 ve 2024) maden ihracatının sayısal olarak karşılaştırılması yapılmıştır. Bu çalışmanın ilk bölümlerinde Türkiye'nin incelenen üç ülke ile ikili ticareti ayrı ayrı başlıklar halinde incelenmiştir. Bu incelemelerde, Türkiye'nin ihracatında ve ithalatında öne çıkan ürünler hakkında da bilgiler sunulmuştur. Çalışmanın ikinci bölümünde ise genel

olarak Afrika maden ihracatına ve detaylı olarak ise Cezayir, Mısır ve Libya'ya yapılan maden ihracatına yönelik bilgiler sunulmuştur.

2. Materyal ve Yöntem

Bu çalışma kapsamında, Türkiye'nin Afrika kıtasına yaptığı maden ihracatı incelenmiştir. 2024 yılında ihracatta ilk üç sırada yer alan Cezayir, Mısır ve Libya'ya yönelik 2022, 2023 ve 2024 yıllarına ait maden ihracatı, İstanbul Maden İhracatçıları Birliği (İMİB) tarafından yayımlanan veriler üzerinden değerlendirilmiştir. İncelenen yıllara ait maden ihracat verileri, doğal taş ve diğer madenler bazında hem değer (USD) hem de oran (%) olarak ele alınmıştır.

İMİB'in 2024 yılı çalışma raporunda, Türkiye'nin Afrika kıtasına yaptığı maden ihracatı üç ana bölgeye ayrılarak sınıflandırılmıştır:

1. Kuzey Afrika: Cezayir, Mısır, Libya, Fas, Tunus, Sudan, Güney Sudan.
2. Orta, Doğu ve Güney Afrika: Güney Afrika Cumhuriyeti, Tanzanya, Kongo, Gabon, Somali, Kenya, Angola, Svaziland, Etiyopya, Mauritius, Mozambik, Uganda, Şeyşel Adaları, Ekvator Ginesi, Orta Afrika Cumhuriyeti, Cibuti, Ruanda, Namibya, Madagaskar, Burundi, Komor Adaları, Botswana, Mayotte, Malavi, Sao Tome ve Principe, Zambiya, Zimbabve.
3. Batı Afrika: Nijerya, Fildişi Sahili, Senegal, Gana, Kamerun, Gine, Benin, Moritanya, Mali, Liberya, Sierra Leone, Burkina Faso, Nijer, Çad, Togo, Gambiya, Gine-Bissau, Cape Verde.

Bu çalışmada, Afrika kıtası ihracatı aynı sınıflandırma esas alınarak üç başlık altında değerlendirilmiştir. Kuzey Afrika istatistiklerinde yer alan Güney Sudan'ın, coğrafi olarak kıtanın orta kesimlerinde bulunması nedeniyle farklı bir başlık altında incelenmesi mümkündür. Ancak, söz konusu ülkeye yapılan maden ihracatı oldukça düşük seviyede kaldığından genel değerlendirmeler üzerinde etkili olmayacağı öngörülmüş ve yerinde bir değişiklik yapılmamıştır. Nitekim incelenen yıllarda Güney Sudan'a yapılan en yüksek ihracat, 2024 yılında 73,39 bin USD olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin Afrika kıtasına yaptığı maden ihracatında Kuzey Afrika ülkeleri ön planda yer almaktadır. Bu nedenle, 2022, 2023 ve 2024 yıllarında Kuzey Afrika'ya yapılan maden ihracatının verileri ülke bazında incelenmiştir. Bunun yanı sıra, bu çalışma kapsamında 2018-2023 yılları arasında (belirtilen yıllar dahil) Cezayir, Mısır ve Libya'nın Türkiye ile olan ikili ticaretine de odaklanılmıştır. Cezayir ve Mısır'a ilişkin ikili ticaret verileri, T.C. Dışişleri Bakanlığı'nın internet sitesinde yer alan Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkeleri künye bilgilerinden elde edilmiştir. Ancak ilgili yayınlarda Libya'nın 2023 yılı verilerine ulaşamadığından, Libya ve Türkiye arasındaki 2018-2023 dönemi ticaret verileri The Observatory of Economic Complexity (OEC) web sitesinden alınmıştır.

3. Türkiye'nin Cezayir, Mısır ve Libya ile İkili Ticareti

3.1. Cezayir ile ikili ticaret

Cezayir, Afrika kıtasının kuzeyinde, Fas ve Tunus'un arasında yer alan ve Akdeniz kıyısında bulunan bir ülkedir. Ülkenin sahip olduğu toprakların %80'i, başka bir ifade ile büyük bir bölümü yarı çöl özelliklerine sahip Sahra'da yer almaktadır (UAABGM, 2025a). Cezayir, nominal olarak Afrika'nın dördüncü, dünyanın ise kırkinci büyük ekonomisine sahiptir. Satın alma gücü paritesine (PPP) göre, büyüklük açısından dünyanın yüz ikinci ekonomisi olan Cezayir büyük bir tüketici pazarına ve artan harcama gücüne sahiptir. Afrika kıtasının en büyük yüzölçümlü ülkesi olan Cezayir, modernleşme reformları, güçlü ve sürdürülebilir büyümeyi hedefleyen kalkınma planı ve petrol ve doğal gazdan elde edilen döviz rezervleri ile gelişen bir ekonomiye sahiptir. Cezayir, sahip olduğu 46,6 milyonluk nüfus ile dünyanın en kalabalık otuz üçüncü ülkesi konumundadır (Ticaret Bakanlığı, 2025a).

Türkiye'nin Cezayir'e ihracat ettiği başlıca ürünler; kara ulaşım araçları, demir-çelik ürünleri ve elektrikli makinelerdir. Cezayir'den ithal ettiği başlıca ürünler ise LNG, LPG ve ham petroldür. 2023 yılında sektör bazında otomotiv, demir-çelik, plastik-kauçuk, tarım, makine sektörleri Türkiye'nin

Cezayir'e en fazla ihracat yaptığı sektörlerdir. Türkiye'nin 2023 yılında Cezayir'e yaptığı ihracat değerlendirildiğinde, bir önceki yıla göre tarım sektörü ihracatı %102 oranında artış göstererek 598 milyon USD, makine sektörü ihracatı %49,7 artış göstererek 419 milyon USD, otomotiv sektörü ihracatı ise %501,1 oranında artış göstererek 338 milyon USD seviyesinde gerçekleşmiştir. Özellikle son yıllarda Avrupa pazarında yaşanan daralmalar ve Arap ülkelerinde yaşanan toplumsal olaylar ve karışıklıklar sonucunda Cezayir, Türkiye dış ticaretinde önemini giderek artırmıştır. Türkiye, Cezayir'i Kuzey Afrika bölgesinde stratejik açıdan önemli bir ülke olarak görmektedir. Türkiye, 2020 yılının ocak ayında düzenlenen iş forumunda, ülkeler arasındaki iş birliğinin ve ikili ticaretin büyüklüğünün artırılması hedefinde olduğunu göstermiştir. Ayrıca, ikili ilişkiler açısından Ankara'da 06-08.05.2024 tarihlerinde düzenlenen Türkiye-Cezayir Karma Ekonomik Komisyonu (KEK) 12. Dönem Toplantısı ile Cezayir'de 24.06.2024 tarihinde düzenlenen Türkiye-Cezayir İş Forumu da ikili iş birliğinin geliştirilmesi yönünde önemli adımlar olmuştur (Dışişleri Bakanlığı, 2025a, Ticaret Bakanlığı, 2025a).

Cezayir, 1962 yılında bağımsızlığını kazandıktan sonra geçen zaman içerisinde özellikle demir-çelik ve petrokimya alanlarında önemli teknolojik ilerlemeler kaydetmiştir. Ancak bu ilerlemelerin yanında halen büyük bir ölçüde yabancı teknolojilere bağımlı durumdadır. Bu bağımlılığının da etkisiyle, Cezayir'in 2023 yılında en fazla ithalat yaptığı iki sektör, teknolojiye ihtiyacın duyulduğu tarım ve makine sektörleridir. Cezayir'in en fazla ithalat yaptığı bu iki sektörün, Türkiye'nin Cezayir'e ihracatında ön planda olan sektörler olması nedeniyle, bu durumun Türkiye açısından bir fırsat alanı olduğu ve Türkiye'nin Cezayir'e olan ihracatını artırmaya yönelik olarak bir potansiyel oluşturduğu değerlendirilmektedir (Ticaret Bakanlığı, 2025a).

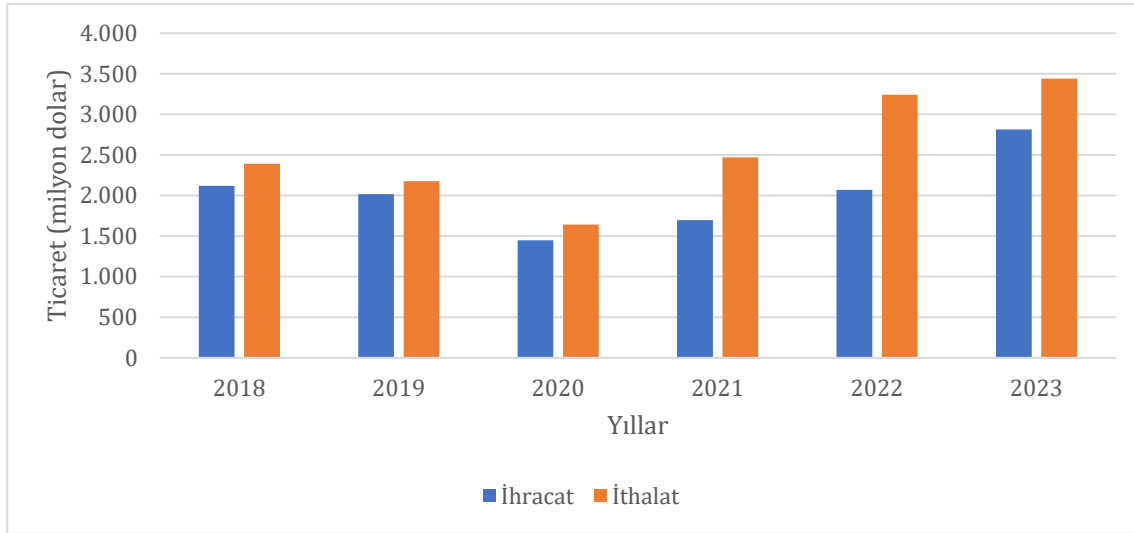
Türkiye'nin Cezayir ile 2018-2023 yıllarındaki ikili ticareti incelendiğinde, 2019 ve 2020 yıllarında bir önceki yıla göre azalan ticaret hacmi, 2021 yılından itibaren her yıl bir önceki yıla göre artış göstermiştir. Ticaret hacmi değerlerine benzer şekilde ihracat ve ithalat verilerinde de azalma veya artış olduğu görülmektedir. İncelenen yıllarda, ticaret dengesi her yıl ithalat yönünde olmuştur. 2022 yılında, 1.173 milyon USD ile en yüksek seviyeye ulaşan ithalat yönündeki dengenin 2023 yılında ise 2022 yılına göre %46,55 oranında azalarak 627 milyon USD seviyesine düştüğü görülmektedir (Tablo 1, Şekil 1). Cezayir ile ikili ticaretinde, altı yıl boyunca 12,17 milyar USD ihracat yapan Türkiye, 15,36 milyar USD ithalat gerçekleştirilmiş, böylece toplam ticaret hacmi 27,53 milyar USD olmuştur (Dışişleri Bakanlığı, 2025a).

Tablo 1

Türkiye'nin Cezayir ile 2018-2023 Yıllarında İkili Ticareti (milyon USD)

Yıllar	İhracat	İthalat	Ticaret Hacmi	Denge
2018	2.120	2.391	4.512	-270
2019	2.016	2.176	4.192	-159
2020	1.449	1.641	3.091	-192
2021	1.698	2.471	4.169	-772
2022	2.069	3.242	5.312	-1.173
2023	2.813	3.441	6.255	-627

Not: Tablodaki veriler T.C. Dışişleri Bakanlığı'nın internet sitesinden elde edilmiştir (Dışişleri Bakanlığı, 2025a).

Şekil 1*Türkiye'nin Cezayir ile İkili Ticaretindeki İhracat ve İthalatın Yıllara Göre Değişimi*

Not: Grafikteki veriler T.C. Dışişleri Bakanlığı'nın internet sitesinden elde edilmiştir (Dışişleri Bakanlığı, 2025a).

3.2. Mısır ile ikili ticaret

Orta Doğu'da yer alan Sina Yarımadası ile Afrika'nın kuzeyinde konumlanan Mısır, kıta ülkelerinden Libya ve Sudan ile komşudur. Topraklarının büyük kısmı çöl olan Mısır'da, ekilebilir araziler toplam yüzölçümünün yalnızca %3,8'ini, ormanlık alanlar ise %0,1'ini oluşturmaktadır (UAABGM, 2025b).

Afrika'da doğal kaynaklar açısından fakir bir ülke olarak değerlendirilen Mısır'da turizm, doğal gaz ve Süveyş Kanalı gelirleri ekonominin lokomotifidir (Doğan, 2016). Afrika'nın ikinci, dünyanın kırk üçüncü büyük ekonomisine sahip olan Mısır, hızlı artan nüfusu, Orta Doğu ve Afrika arasında köprü niteliğindeki avantajlı coğrafi konumu ve büyüyen ekonomisi ile Afrika'da ticaret açısından önemli fırsatlar sunmaktadır. Asya ve Avrupa arasında önemli bir ticaret yolu ve dünya ekonomisinin kilit yollarından biri olan Süveyş Kanalı'na sahip olması önemli bir diğer avantajıdır. 116,5 milyonluk nüfusu ile Orta Doğu ve Kuzey Afrika'nın birinci, dünyanın on üçüncü kalabalık ülkesi konumundadır (Ticaret Bakanlığı, 2025b).

Türkiye'nin Mısır'a ihraç ettiği başlıca ürünleri; motorlu kara taşıtları, demir-çelik ürünleri, makineler ve elektrikli makineler, petrol türevi yakıtlar, plastikler ve mamulleri (ağırlıklı plastik yarı mamul) oluşturmaktadır. Mısır'dan ithal ettiği başlıca ürünleri ise, LNG, plastik ve plastikten çeşitli mamuller (plastik hammadde, polipropilen, polietilen ve PVC), gübre sanayinin girdilerinden olan azot ve azottan gübreler (azot ve gübrenin kendisi), petrolden üretilen sanayi yağları, elektrikli makine ve cihaz aksam parçaları, sentetik ipliklerden kumaş oluşturmaktadır (Dışişleri Bakanlığı, 2025b). Sektör bazında değerlendirildiğinde, Türkiye'nin Mısır'a en fazla ihracat yaptığı sektörler makine ve mekanik parçalar, demir-çelik, plastik ve plastik ürünleri, demir veya çelikten ürünler ve elektrikli cihazlardır. Son yıllarda makine ve mekanik parçalar ve demir veya çelikten ürünlerin ihracatı artış gösterirken, mineral yakıtlar ve yağlar ile otomotivde düşüş yaşanmıştır.

Mısır, yerel doğal gaz piyasasını serbest hale getirmek ve bununla birlikte özel sektör şirketlerin Mısır'a gaz ithal etmesi ve dağıtması için yeni bir düzenleyici sistem geliştirmektedir. Bu düzenleme sonucunda oluşacak olan keşif ve saha geliştirme, rafineriler ve petrokimya projelerinin takip edilmesi ve iş birliği fırsatlarının değerlendirilmesinin Türkiye açısından yararlı olacağı değerlendirilmektedir. Mısır hükümeti ayrıca yeni şehirlerin inşa edilmesi, ulaşım altyapısının geliştirilmesi, daha iyi atık su arıtma ve tuzlu su arındırma tesislerinin geliştirilmesi yönünde büyük ölçekli altyapı projeleri planlamaktadır. Bu projeler kapsamında, inşaat malzemeleri, makineler ve ara madde ihtiyaçları için verilecek

tekliflerin, Türkiye açısından ihracat geliri olarak potansiyel taşıdığı değerlendirilmektedir (Ticaret Bakanlığı, 2025b).

Türkiye'nin Mısır ile 2018-2023 yıllarında ikili ticareti (enerji dahil) incelendiğinde, 2021 ve 2022 yıllarında 4,5 milyar USD seviyesinin üzerinde olan ihracatın 2023 yılında azalma gösterdiği anlaşılmaktadır. 2020 yılına göre 2021 yılında oldukça yüksek bir artış gösteren ticaret hacminin 9,7 milyar USD ile 2022 yılında en yüksek seviyesine ulaştığı, 2023 yılında ise 2022 yılına göre azaldığı görülmektedir. İncelenen 2018-2023 yıllarında, ticaret dengesi ilk dört yılda ihracat yönünde iken 2022 ve 2023 yıllarında ithalat yönünde gerçekleşmiştir (Tablo 2, Şekil 2). Mısır ile ticaretinde, altı yıl boyunca 22,27 milyar USD ihracat yapan Türkiye, 19,43 milyar USD ithalat gerçekleştirilmiş, böylece toplam ticaret hacmi 41,70 milyar USD olmuştur. Son iki yılda ticaret dengesi ithalat yönünde değişse de altı yıl toplamında 2,84 milyar USD ile ihracat yönündedir (Dışişleri Bakanlığı, 2025b).

Tablo 2

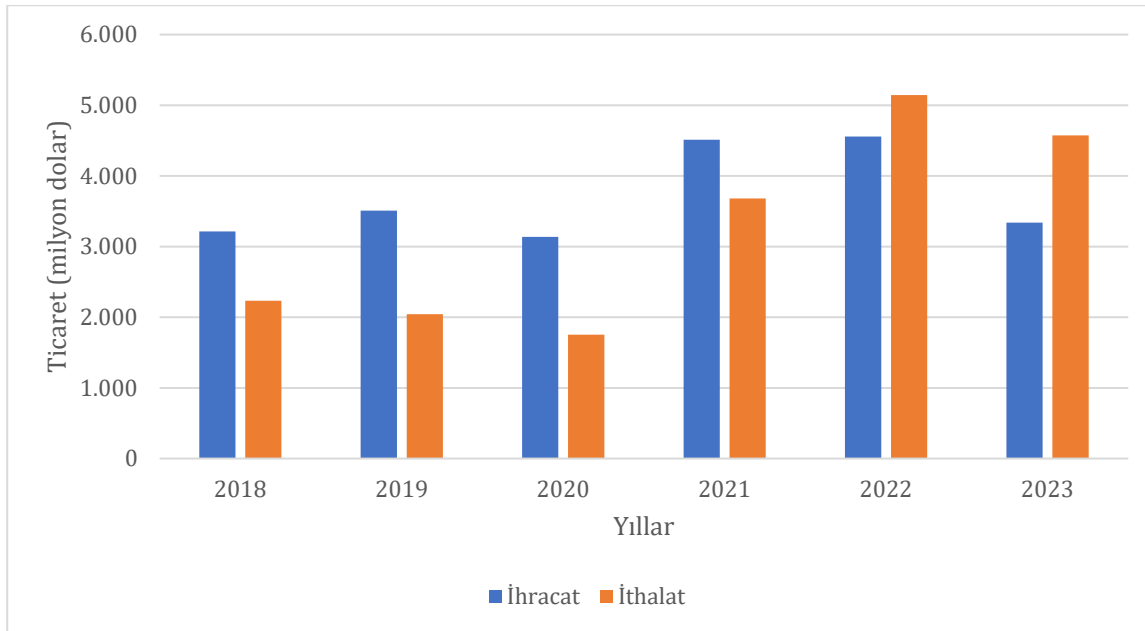
Türkiye'nin Mısır ile 2018-2023 Yıllarında (Enerji Dahil) İkili Ticareti (milyon USD)

Yıllar	İhracat	İthalat	Ticaret Hacmi	Denge
2018	3.214	2.233	5.448	981
2019	3.508	2.043	5.552	1.465
2020	3.136	1.754	4.890	1.381
2021	4.513	3.681	8.195	832
2022	4.557	5.144	9.702	-587
2023	3.339	4.573	7.912	-1.233

Not: Tablodaki veriler T.C. Dışişleri Bakanlığı'nın internet sitesinden elde edilmiştir (Dışişleri Bakanlığı, 2025b).

Şekil 2

Türkiye'nin Mısır ile İkili Ticaretindeki (Enerji Dahil) İhracat ve İthalatın Yıllara Göre Değişimi

Not: Grafikteki veriler T.C. Dışişleri Bakanlığı'nın internet sitesinden elde edilmiştir (Dışişleri Bakanlığı, 2025b).

3.3. Libya ile ikili ticaret

Afrika kıtasının kuzeyinde, Kuzey Afrika bölgesinde yer alan ve Akdeniz'e kıyısı bulunan Libya; doğuda Mısır, güneydoğuda Sudan, güneyde Nijer ve Çad, batıda ise Cezayir ve Tunus ile komşudur. Yüzölçümü bakımından Afrika'nın dördüncü büyük ülkesi olan Libya topraklarının yaklaşık %95'i çöl veya kurak arazilerden oluşmaktadır. Nüfusunun yaklaşık 6,91 milyon olduğu tahmin edilen Libya, kilometrekare başına düşen üç kişiyle dünyanın nüfus yoğunluğu en düşük ülkelerinden biridir (UAABGM, 2025c).

Şubat 2011 tarihinde ülkede başlayan ayaklanmalar sonucunda mevcut rejim devrilmiş ve geçen zaman içerisinde ülkede huzur, güven ve istikrarı tesis edebilecek bir yönetim kurulamamıştır. Ülke yönetimini ele geçirmek amacıyla ülkede farklı güçler arasında zaman zaman yaşanan silahlı çatışmalar olsa da sonunda ortak mutabakatı sağlayacak bir yönetimin kurulması beklenmektedir.

Libya'nın net ithalatçı bir ülke olması, rejim değişikliği sonrasında yaşanan istikrarsızlığa bağlı olarak milli gelirden düşüş görülmesine rağmen kişi başına düşen gelirin görece yüksekliği, yabancı markalara duyulan yoğun ilgi ve Afrika kıtasındaki stratejik konumu, ülkeyi dış ticaret pazarı açısından öne çıkaran başlıca unsurlardır. Libya'da yatırım ve ticaret açısından mevzuatın tam anlamı ile oturmaması ve sıklıkla değişmesi ise ihracat yapanlar için risk oluşturmaktadır. Bu nedenle mevzuatın güncel olarak takip edilmesi ve özellikle yabancıların ülke içerisindeki faaliyetlerini düzenleyen, 2012 yılında yürürlüğe konulan ve sıkça değiştirilen Libya Ekonomi Bakanlığı'nın 207 sayılı kararının dikkate alınması oldukça önemlidir (UAABGM, 2025d).

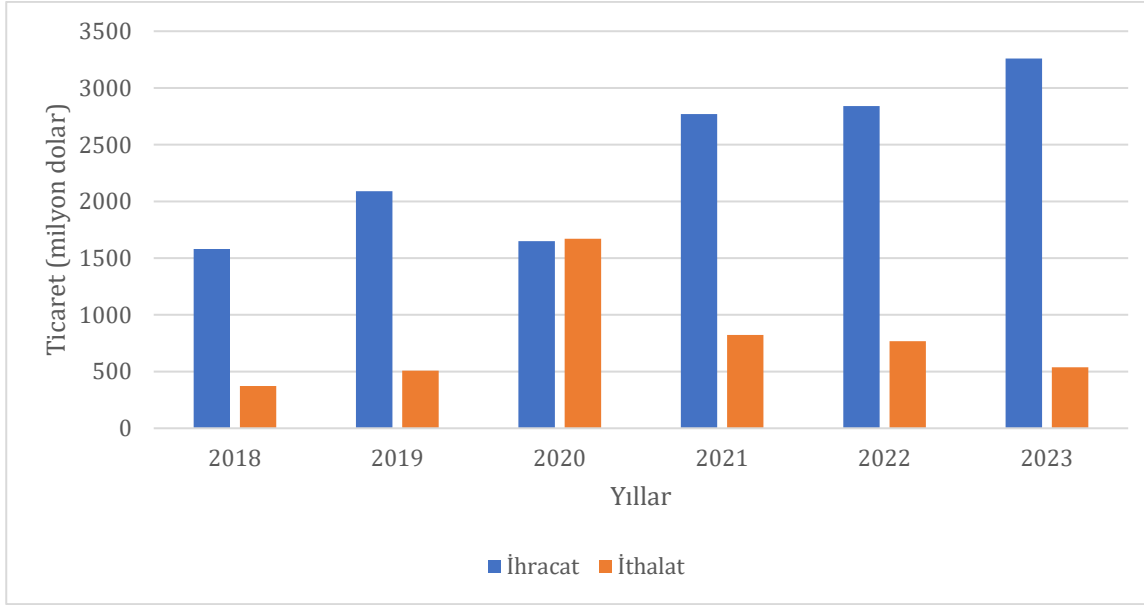
Türkiye'nin Libya ile 2018-2023 yıllarında ikili ticareti incelendiğinde, ticaret hacminin 2019 yılından itibaren her yıl bir önceki yıla göre artış gösterdiği, ticaret dengesinin 2020 yılı dışında ihracat yönünde olduğu, 2020 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık %21 düşüş gösteren ihracatın 2021 yılından itibaren her yıl bir önceki yıla göre artış gösterdiği görülmektedir (Tablo 3, Şekil 3). Ticaret hacminin 3,8 milyar USD ile en yüksek seviyeye ulaştığı 2023 yılında ticaret dengesi de 2,72 milyar USD ile ihracat yönünde en yüksek seviyede olmuştur. Libya ile ticaretinde, altı yıl boyunca 14,19 milyar USD ihracat yapan Türkiye, 4,68 milyar USD ithalat gerçekleştirilmiş, böylece toplam ticaret hacmi 18,87 milyar USD olmuştur (OEC, 2025a, 2025b).

Tablo 3

Türkiye'nin Libya ile 2018-2023 Yıllarında İkili Ticareti (milyon USD)

Yıllar	İhracat	İthalat	Ticaret Hacmi	Denge
2018	1.580	372	1.952	1.208
2019	2.090	508	2.598	1.582
2020	1.650	1.670	3.320	-20
2021	2.770	822	3.592	1.948
2022	2.840	767	3.607	2.073
2023	3.260	538	3.798	2.722

Not: Tablodaki veriler OEC'nin internet sitesinden elde edilmiştir (OEC, 2025a, 2025b).

Şekil 3*Türkiye'nin Libya ile İkili Ticaretindeki İhracat ve İthalatın Yıllara Göre Değişimi***Not:** Grafikteki veriler OEC'nin internet sitesinden elde edilmiştir (OEC, 2025a, 2025b).**4. Türkiye'nin Cezayir, Mısır ve Libya'ya Maden İhracatı****4.1. 2022 yılı maden ihracatı**

Türkiye'nin 2022 yılında Afrika kıtasına gerçekleştirdiği maden ihracatı değer olarak (USD) incelendiğinde, Kuzey Afrika bölgesi 272,33 milyon USD (%36,91 artış) ile ilk sırada, Batı Afrika bölgesi 55,48 milyon USD (%4,64 artış) ile ikinci sırada, Orta, Doğu ve Güney Afrika bölgesi ise 34,76 milyon USD (%67,19 artış) ile üçüncü sırada yer almıştır. 2022 yılında, belirtilen üç bölgeye yapılan maden ihracat değerleri de bir önceki yıla göre artış göstermiş ve maden ihracatın değer olarak toplamı yaklaşık 362 milyon USD seviyesinde gerçekleşmiştir. 2022 yılında, Türkiye'nin Kuzey Afrika'ya yaptığı maden ihracatı, ülke sayısı olarak daha fazla olan Afrika'nın diğer bölgelerine yapılan ihracat toplamının yaklaşık üç katıdır. Batı Afrika maden ihracatında 37,26 milyon USD ile Nijerya oldukça önemli bir paya sahip iken, Orta, Doğu ve Güney Afrika maden ihracatında ise 12,22 milyon USD ile Tanzanya ve 10,75 milyon USD ile Güney Afrika Cumhuriyeti ön plana çıkmıştır.

Türkiye'nin 2022 yılı Kuzey Afrika maden ihracatı incelendiğinde bir önceki yıla miktarda %18,06, değerinde ise %36,91 artış ile 2,05 milyon ton karşılığı 272,33 milyon USD olarak gerçekleşmiştir. İhracat değerinin ihracat miktarına göre daha fazla artışı oldukça önemlidir. Kuzey Afrika ihracatında değerde (USD) ilk üç sırayı 85,68 milyon USD (%28,57 artış) ile Mısır, 69,75 milyon USD (%14,85 artış) ile Cezayir, 55,60 milyon USD (%119,02 artış) ile Fas almıştır. Bu çalışmaya konu ülkelerden Libya ise Kuzey Afrika ihracatında 35,39 milyon USD (%2,96 azalma) ile dördüncü sırada yer almıştır. 2022 yılı Kuzey Afrika maden ihracatında 25,32 milyon USD ile Tunus beşinci, 0,57 milyon (564,67 bin) USD ile Sudan altıncı, 0,02 milyon (18,40 bin) USD ile Güney Sudan yedinci sırada yer almıştır. Mısır, Cezayir, Fas, Tunus, Sudan'a yapılan maden ihracatı değer ve miktar olarak bir önceki yıla göre artarken, Libya ve Güney Sudan'a yapılan maden ihracatı azalma göstermiştir (Tablo 4) (İMİB, 2023).

Tablo 4*2022 yılında Türkiye'nin Kuzey Afrika Ülkelerine Yaptığı Maden İhracatı*

Ülke	İhracat Miktarı (bin ton)	İhracat Değeri (milyon USD)	2021' göre Miktar Değişimi (%)	2021' göre Değer Değişimi (%)
Mısır	989,08	85,68	1,35	28,57
Cezayir	570,45	69,75	40,29	14,85
Fas	156,65	55,60	107,28	119,02
Libya	127,76	35,39	-14,48	-2,96
Tunus	199,78	25,32	60,56	170,94
Sudan	1,92	0,57	141,57	118,44
Güney Sudan	0,01	0,02	-78,47	-74,23
Toplam	2.045,66	272,33	18,06	36,91

Not: Tablodaki veriler İMİB'in çalışma raporundan elde edilmiştir (İMİB, 2023).**4.2. 2023 yılı maden ihracatı**

Türkiye'nin 2023 yılında Afrika kıtasına gerçekleştirdiği maden ihracatı değer olarak (USD) incelendiğinde, Kuzey Afrika 188,07 milyon USD (%30,92 azalma) ile ilk sırada, Batı Afrika 51,24 milyon USD (%7,63 azalma) ile ikinci sırada, Orta, Doğu ve Güney Afrika ise 44,88 milyon USD (%29,15 artış) ile üçüncü sırada yer almıştır. 2022 yılına göre 2023 yılında Kuzey ve Batı Afrika'ya yapılan maden ihracat değerleri azalma göstermiş, Orta, Doğu ve Güney Afrika'ya yapılan maden ihracatı ise artmıştır. Türkiye'nin Afrika maden ihracatının değer olarak toplamı ise yaklaşık 284 milyon USD seviyesinde gerçekleşmiştir. 2023 yılında, Türkiye'nin Kuzey Afrika'ya yaptığı maden ihracatı, ülke sayısı olarak daha fazla olan Afrika'nın diğer bölgelerine yapılan ihracat toplamının yaklaşık iki katıdır. Batı Afrika maden ihracatında 38,69 milyon USD ile Nijerya oldukça önemli bir paya iken, Orta, Doğu ve Güney Afrika bölgesinde ise maden ihracatında 26,35 milyon USD ile Tanzanya ve 7,68 milyon USD ile Güney Afrika Cumhuriyeti ön plana çıkmıştır.

Türkiye'nin 2023 yılı Kuzey Afrika maden ihracatı incelendiğinde bir önceki yıla miktarda %31,38, değerinde ise %30,92 azalma ile 1,40 milyon ton karşılığı 188,07 milyon USD olarak gerçekleştiği anlaşılmaktadır. İhracat miktarı ve değeri yakın oranda azalma göstermiştir. Kuzey Afrika ihracatında değerde (USD) ilk üç sırayı 50,53 milyon USD (%27,56 azalma) ile Cezayir, 49,64 milyon USD (%42,03 azalma) ile Mısır, 38,17 milyon USD (%7,87 artış) ile Libya almıştır. Kuzey Afrika maden ihracatında 32,75 milyon USD ile Fas dördüncü, 16,69 milyon USD ile Tunus beşinci, 0,28 milyon (280,13 bin) USD ile Sudan altıncı ve 0,01 milyon (10,8 bin) USD ile Güney Sudan yedinci sırada yer almıştır. Libya'ya yapılan maden ihracatı 2022 yılına göre değer olarak artarken diğer ülkelere yapılan ihracat değeri azalma göstermiştir (Tablo 5) (İMİB, 2024).

Tablo 5*2023 Yılında Türkiye'nin Kuzey Afrika Ülkelerine Yaptığı Maden İhracatı*

Ülke	İhracat Miktarı (bin ton)	İhracat Değeri (milyon USD)	2022'ye göre Miktar Değişimi (%)	2022'ye göre Değer Değişimi (%)
Cezayir	482,82	50,53	-15,36	-27,56
Mısır	512,23	49,64	-48,21	-42,03
Libya	143,02	38,17	11,98	7,87
Fas	101,39	32,75	-35,28	-41,10
Tunus	163,36	16,69	-18,23	-34,08
Sudan	0,90	0,28	-53,09	-50,39
Güney Sudan	0,05	0,01	331,69	-41,33
Toplam	1.403,76	188,07	-31,38	-30,92

Not: Tablodaki veriler İMİB'in çalışma raporundan elde edilmiştir (İMİB, 2024).

2023 yılında, Türkiye'nin maden ihracatı yaptığı bütün ülkeler arasında Cezayir 23., Mısır 24., Libya 31. sırada, Afrika kıtası özelinde ise, Cezayir 1., Mısır 2, Batı Afrika'dan Nijerya 3. (toplamda 29.), Libya ise 4. sırada yer almıştır (İMİB, 2024). Türkiye'nin 2023 yılında Cezayir'e yaptığı maden ihracatının %11,22'si (5,67 milyon USD) doğal taş, %88,78'i (44,86 milyon USD) diğer maden gruplarına, Mısır'a yaptığı maden ihracatının %33,91'i (16,83 milyon USD) doğal taş, %66,09'u (32,81 milyon USD) diğer maden gruplarına, Libya'ya yaptığı maden ihracatının ise %96,35'i (36,77 milyon USD) doğal taş, %3,65'i (1,4 milyon USD) diğer maden gruplarına yöneliktir (İMİB, 2024).

4.3. 2024 yılı maden ihracatı

Türkiye'nin 2024 yılında Afrika kıtasına gerçekleştirdiği maden ihracatı değer olarak (USD) incelendiğinde, Kuzey Afrika 211,54 milyon USD (%12,5 artış) ile ilk sırada, Orta, Doğu ve Güney Afrika 24,62 milyon USD (%45,15 azalma) ile ikinci, Batı Afrika ise 22,01 milyon USD (%57,04 azalma) ile üçüncü sırada yer almıştır. 2023 yılına göre 2024 yılında Kuzey Afrika'ya yapılan maden ihracat değeri artış göstermiş, Batı ile Orta, Doğu ve Güney Afrika'ya yapılan ihracat değerleri ise azalmıştır. Türkiye'nin, Afrika maden ihracatının değer olarak toplamı ise yaklaşık 258 milyon USD seviyesinde gerçekleşmiştir. 2024 yılında, Türkiye'nin Kuzey Afrika'ya yaptığı maden ihracatı, ülke sayısı olarak daha fazla olan Afrika'nın diğer bölgelere yapılan ihracat toplamının yaklaşık dört buçuk katıdır. Batı Afrika maden ihracatında 2022 ve 2023 yıllarında olduğu gibi ilk sırada Nijerya yer almış, ancak 2024 yılı ihracat değeri 2023 yılına göre %82,47 azalarak 6,78 milyon USD olmuştur. Orta, Doğu ve Güney Afrika maden ihracatında ise 8,11 milyon USD ile Güney Afrika Cumhuriyeti ve 7,35 milyon USD ile Tanzanya ön plana çıkmıştır.

Türkiye'nin 2024 yılı Kuzey Afrika maden ihracatı incelendiğinde bir önceki yıla miktarda %5,23, değerde ise %12,50 artış ile 1,48 milyon ton karşılığı 211,54 milyon USD olarak gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Kuzey Afrika ihracatında değerde (USD) ilk üç sırayı 61,25 milyon USD (%21,22 artış) ile Cezayir, 52,23 milyon USD (%5,23 artış) ile Mısır, 49,01 milyon USD (%28,53 artış) ile Libya almıştır. Kuzey Afrika maden ihracatında 37,63 milyon USD ile Fas dördüncü, 11,33 milyon USD ile Tunus beşinci, 0,73 milyon (73,39 bin) USD ile Güney Sudan altıncı ve 0,02 milyon (16,85 bin) USD ile Sudan yedinci sırada yer almıştır. Cezayir, Libya, Fas, Güney Sudan'a yapılan ihracat değer ve miktar olarak bir önceki yıla göre artarken, Tunus ve Sudan'a yapılan ihracat azalma göstermiştir. Mısır'a yapılan maden ihracatı ise miktarda azalırken değerde artış göstermiştir (Tablo 6) (İMİB, 2025b).

Tablo 6*2024 yılında Türkiye'nin Kuzey Afrika Ülkelerine Yaptığı Maden İhracatı*

Ülke	İhracat Miktarı (bin ton)	İhracat Değeri (milyon USD)	2023'e göre Miktar Değişimi (%)	2023'e göre Değer Değişimi (%)
Cezayir	574,18	61,25	18,92	21,22
Mısır	505,27	52,23	-1,35	5,23
Libya	175,44	49,01	22,76	28,53
Fas	112,63	37,63	11,09	14,89
Tunus	109,33	11,33	-33,11	-32,16
Güney Sudan	0,20	0,07	326,30	579,70
Sudan	0,06	0,02	-93,85	-93,99
Toplam	1.477,10	211,54	5,23	12,50

Not: Tablodaki veriler İMİB'in çalışma raporundan elde edilmiştir (İMİB, 2025b).

2024 yılında, Türkiye'nin maden ihracatı yaptığı bütün ülkeler arasında Cezayir 19., Mısır 24., Libya 27. sırada, Afrika kıtası özelinde ise, Cezayir 1., Mısır 2, Libya ise 3. sırada yer almıştır (İMİB, 2025b). Türkiye'nin Cezayir'e yaptığı maden ihracatının %10'u (5,86 milyon USD) doğal taş, %90'ı (55,39 milyon USD) diğer maden gruplarına, Mısır'a yaptığı maden ihracatının %35,1'i (18,31 milyon USD) doğal taş, %64,9'u (33,92 milyon USD) diğer maden gruplarına, Libya'ya yaptığı maden ihracatının ise %97,7'si (47,88 milyon USD) doğal taş, %2,3'ü (1,13 milyon USD) diğer maden gruplarına yöneliktir (İMİB, 2025b).

5.Tartışma ve Sonuçlar

Bu çalışma kapsamında, Türkiye'nin maden ihracatında öne çıkan Kuzey Afrika bölgesi ve bu bölgedeki Cezayir, Mısır ve Libya detaylı olarak incelenmiştir. Bu önem ve sıralama dikkate alınarak söz konusu ülkelerin son yıllarda Türkiye olan ikili ticaretleri ve Türkiye'nin bu ülkelere 2022, 2023 ve 2024 yılında yaptığı maden ihracatı incelenmiştir. Ayrıca, bu çalışmaya konu ülkelerin bulunduğu bölgedeki diğer ülkelerin ihracat değerlerine genel olarak yer verilmiştir. Batı Afrika ile Orta, Doğu ve Güney Afrika maden ihracatında önemli paya sahip ülkelerin de yıllara göre ihracat değerleri verilmiştir.

Türkiye'nin Afrika kıtasına gerçekleştirdiği maden ihracatında Kuzey Afrika ön planda olmuştur. Türkiye'nin Kuzey Afrika maden ihracatı, sayı olarak daha fazla ülkenin bulunduğu Afrika kıtasının diğer bölgelerine göre yaklaşık olarak 2022 yılında üç kat, 2023 yılında iki kat, 2024 yılında ise dört buçuk kat olarak gerçekleşmiştir. Özellikle 2024 yılında oluşan fark Kuzey Afrika'nın maden ihracatında ön planda olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Türkiye'nin 2024 yılında Afrika maden ihracatında ise ilk üç sırayı Kuzey Afrika'da yer alan Cezayir, Mısır ve Libya yer almıştır.

İncelenen ülkeler içerisinde, Türkiye ile olan ticaret hacminin en yüksek olduğu ülke Mısır'dır. 2018-2023 yıllarında, Türkiye'nin ticaret hacmi sırasıyla Mısır ile 41,70 milyar USD, Cezayir ile 27,53 milyar USD ve Libya ile 18,87 milyar USD olmuştur. Türkiye, bu ülkeler ile ticaret hacmini artırmak ve ikili ilişkilerini geliştirmek için son yıllarda birçok önemli adım atmıştır.

2022, 2023 ve 2024 yıllarında Türkiye'nin Afrika maden ihracatında sıralamaları yıllara göre değişmekle birlikte, Cezayir ve Mısır ilk iki sırada yer almıştır. Afrika kıtası maden ihracatı özelinde

2022 yılında Fas ve Nijerya'dan sonra beşinci, 2023 yılında ise Nijerya'dan sonra dördüncü olarak sıralamada yer alan Libya maden ihracatı 2024 yılında ise üçüncü sırada yer almıştır.

Türkiye'nin 2023 yılına göre 2024 yılında Kuzey Afrika'ya yapılan maden ihracatı artarken, diğer bölgelere yapılan maden ihracatı azalmıştır. Kuzey Afrika maden ihracatında görülen artışa benzer şekilde Cezayir, Mısır ve Libya'ya yapılan maden ihracatı da 2023 yılına göre artış göstermiştir. Libya'ya yapılan maden ihracatında doğal taşlar öne çıkarken, Cezayir'e yapılan maden ihracatında diğer ürün grubunda yer alan madenlerin ihracat değeri daha yüksektir.

Bu çalışmada elde edilen veriler dikkate alındığında, Türkiye'nin diğer ekonomik ilişkilerinde olduğu gibi maden ihracatında da genel olarak kıtanın kuzeyinde yer alan ülkelerin ön planda olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, Libya'da yaşanan olaylar nedeniyle oluşan istikrarsız ortamın düzelmesi ile gelecekte Türkiye'nin Libya'ya gerçekleştirdiği maden ihracatının daha yüksek değerlere ulaşabileceği düşünülmektedir.

Afrika ülkeleri ile yapılacak ikili ticarete ülkelere özgü hukuki yapının ve risklerin araştırılması, kıtada faaliyet gösteren şirketlerin analiz edilmesi önemli hususlardır (Ünal ve Ünal, 2019). Maden ihracatı açısından da belirtilen hususlar dışında ülkelere özgü maden talepleri ve ihtiyaçlarının iyi analiz edilmesi uygun olacaktır. Ayrıca ülkelerin, madenleri hammadde olarak değerlendirdiği ve bu noktalarda dışa bağımlı olduğu sektörlerin iyi araştırılması da bir başka önemli husus olarak değerlendirilmektedir.

Kaynakça

- Arslan, K. (2018). Türkiye'nin yeni pazar arayışları içinde Afrika ülkelerinin yeri ve önemi. *Verimlilik Dergisi*, 2, 133-162.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/verimlilik/issue/36498/414231>
- Doğan, A. (2016). Türkiye-Kuzey Afrika ticaretinin temel karakteristikleri. *Sakarya Üniversitesi İktisat Dergisi*, 5(4), 65-85. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/319662>
- Emeç, A. S., Kaplan, F., & Koluman, A. (2021). Türkiye ile Afrika ülkeleri arasındaki dış ticaret üzerine bir inceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(4), 509-520. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sduibfd/issue/65632/996729>
- İstanbul Maden İhracatçıları Birliği. (2023). 2022 çalışma raporu. 165s. <https://imib.org.tr/wpcontent/uploads/cr2022.pdf>
- İstanbul Maden İhracatçıları Birliği. (2024). 2023 çalışma raporu. 199s. <https://imib.org.tr/wp-content/uploads/2023-1.pdf>
- İstanbul Maden İhracatçıları Birliği. (2025a). *İhracat istatistikleri*. <https://imib.org.tr/veri-merkezi/ihracat-istatistikleri/>
- İstanbul Maden İhracatçıları Birliği. (2025b). 2024 çalışma raporu. 187s. <https://imib.org.tr/upload/2024-Faaliyet-Raporu.pdf>
- The Observatory of Economic Complexity (OEC). (2025a). *Libya*. <https://oec.world/en/profile/country/lby>
- The Observatory of Economic Complexity (OEC). (2025b). *Türkiye*. <https://oec.world/en/profile/country/tur>
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2025a) *Cezayir'in ekonomisi*. <https://www.mfa.gov.tr/cezayir-ekonomisi.tr.mfa>
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2025b.) *Mısır'ın ekonomisi*. <https://www.mfa.gov.tr/-misir-ekonomisi.tr.mfa>
- T.C. Ticaret Bakanlığı. (2025a). *Kolay ihracat platformu, ülkeler, Cezayir*. <https://www.kolayihracat.gov.tr/ulkeler/cezayir>
- T.C. Ticaret Bakanlığı. (2025b). *Kolay ihracat platformu, ülkeler, Mısır*. <https://www.kolayihracat.gov.tr/ulkeler/misir>
- Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü (UAABGM). (2025a). *Cezayir ülke profili*. 17s. https://www.aso.org.tr/uploads/ortam/Cezayir%20%C3%9Clke%20Profili%202025.pdf?utm_source=
- Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü (UAABGM). (2025b). *Mısır ülke profili*. 16s. <https://ticaret.gov.tr/data/5f0d69cc13b8769ff05749b4/MISIR%20%C3%BClke%20profili%202025.pdf>
- Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü (UAABGM). (2025c). *Libya ülke profili*. 19s. https://www.aso.org.tr/uploads/ortam/Libya%20%C3%9Clke%20Profili%202025.pdf?utm_source=
- Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü (UAABGM). (2025d). *Libya pazar bilgileri*. 27s. https://ticaret.gov.tr/data/5ee9fd9113b876df9419962d/Libya_Pazar_Bilgileri_2025.pdf?utm_source=

Ünal, B., & Ünal, M. (2019). Afrika ekonomi raporu, stratejik ticaret fırsatları. (s. 49). İstanbul Afrika Ticaret Şirketi. <https://www.istanbulafrica.com/wp-content/uploads/2019/08/Afrika-Ekonomi-Raporu-2019-Istanbul-Afrika-Ticaret-%C5%9Eirketi.pdf>

Makale Bilgi Formu

Yazar Katkıları: Behzat Gökçen Demir: Makalenin tasarımının oluşturulması ve geliştirilmesi; literatürün taranması; verilerin toplanması, analizi ve yorumlanması; metnin dil, içerik ve biçim açısından değerlendirilmesi hususlarında katkı sağlamıştır. Ali Koray Özdoğan: Makalenin tasarımının oluşturulması ve geliştirilmesi; genişletilmiş özetin hazırlanması; verilerin toplanması, analizi ve yorumlanması; metnin dil, içerik ve biçim açısından değerlendirilmesi hususlarında katkı sağlamıştır. Akın Akbulut: Makalenin tasarımının oluşturulması ve geliştirilmesi; verilerin analizi ve yorumlanması; metnin dil, içerik ve biçim açısından değerlendirilmesi hususlarında katkı sağlamıştır.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazarlar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Yapay Zeka Bildirimi: Bu makale yazılırken hiçbir yapay zeka aracı kullanılmamıştır.

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır.